

UTÖN OSAYLEISKAAVA-ALUEEN
HISTORIALLISTEN PUOLUSTUSLAITTEIDEN
ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

Paraisten kaupunki
Marja Pälikkö 2014

Tiivistelmä

Utössä toteutettiin lokakuussa 2014 arkeologinen teemainventointi, jonka tavoitteena oli kartoittaa valmisteilla olevan osayleiskaavan alueella sijaitsevien historiallisten, puolustusvoimien käytöstä jääneiden puolustuslaitteiden kuntoa ja laajuutta sekä selvittää niiden muinaisjäännösluokitus. Muinaisjäännöksiä käsitetään ennen toista maailmansotaa rakennetut linnoituslaitteet. Myös toisen maailmansodan aikaiset kohteet ovat arvokkaita kulttuuriperintökohteita, jotka tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Utössä ei ole aikaisemmin suoritettu puolustuslaitteiden arkeologista inventointia. Monista lähteistä kuitenkin tiedetään, että saarelle on 1900-luvun alkupuolelta lähtien rakennettu useaan otteeseen linnoitteita ja muita puolustuslaitteita.

Inventoinnin maastotyöt toteutettiin 6.-8.10. Niistä sekä raportoinnista vastasi arkeologi (FM) Marja Pälikkö. Muinaisjäännöksenä pidettäviä kohteita löytyi 5, yksi mahdollinen muinaisjäännös ja muita kulttuuriperintökohteita 6. Kohteet sijaitsevat pääosin rakentamiseen varatun alueen ulkopuolella.

Kannen kuvat ylhäältä alas:

Kuva 12: Ensimmäisen maailmansodan aikainen ammusuoja, Kesnäs 1.

Kuva 26: Toisen maailmansodan aikaisia linnoitteita. Kesnäs 3.

SISÄLTÖ

Tutkimuksen perustiedot	s. 3
1. Johdanto	s. 5
2. Taustatiedot tutkimusalueesta	s. 5
3. Inventoinnin toteutus	s. 7
4. Yhteenveto tutkimustuloksista	s. 8
5. Inventoidut kohteet ja niiden kuvaukset	s. 9
Kesnäs 1	s. 10
Kesnäs 2	s. 15
Kesnäs 3	s. 17
Kesnäs 4	s. 20
Kesnäs 5	s. 23
Kesnäs 6	s. 24
Kesnäs 7	s. 25
Österäng	s. 26
Kattrompan	s. 28
Utö tykkitie	s. 31
Majakkamäki	s. 32
Enskär	s. 34
Keskeiset lähteet	s. 37
Luettelo inventointiraporttiin liittyvistä valokuvista	s. 38
Liitteet	
Liite 1. Yleiskartta inventointialueen muinaisjäännöskohteista	
Liite 2. Inventointiraporttiin liittyvät valokuvat CD-levyllä	

Raporttiin liittyvät valokuvat: Marja Pälikkö / Paraisten kaupunki

Raporttiin liittyvät kartat, ellei toisin mainita: Karttapohja Paraisten kaupunki, digitointi
Marja Pälikkö

Tutkimuksen perustiedot

Kunta	Parainen
Tutkimuksen laji	Teemainventointi
Työn suorittaja	FM (arkeologi) Marja Pälikkö
Tutkimuksen toteuttava organisaatio	Paraisten kaupunki
Kenttätyöaika	6.-8.10.2014 (noin 2 henkilötyöpäivää)
Tutkimuksen tarkoitus	Inventoinnin tavoitteena oli kartoittaa valmisteilla olevan Utön osayleiskaavan alueella sijaitsevien historiallisten, puolustusvoimien käytöstä jääneiden linnoituslaitteiden kuntoa ja laajuutta sekä selvittää niiden muinaisjäännösluokitus.
Inventointialue	Tutkimusalue on Utön saari, joka sijaitsee Turunmaan saaristossa nykyisen Paraisten kaupungin alueella. Inventointi käsitti sen kokonaan poissulkevien puolustusvoimien hallinnassa edelleen olevat alueet Västrauddenilla ja Kattrompanilla.
Peruskarttalehdet	103107, 103108
Tutkimusalueen sijainti (ETRS89-TM35 FIN -ta-sokoordinaatisto)	P: 6639692 - 6641072 I: 183819 - 184859
Korkeus	Noin 0 - 15 m mpy
Ennestään tunnetut muinaisjäännökset ja löydöt	Inventointialueelta tunnetaan ennestään kolme kiinteää muinaisjäännöstä ja yksi poistettu kohde, joista yksikään ei kuulu inventoinnin teeman piiriin. Arkeologisia irtolöytöjä ei alueelta ole tiedossa.
Tutkimustulokset	Kohteita kartoitettiin yhteensä 12 kappaletta. Muinaisjäännöksenä pidettäviä kohteita löytyi 5, yksi mahdollinen muinaisjäännös ja muita kulttuuriperintökohteita 6.
Raportin sivumäärä	39 sivua
Raporttiin liittyvät kuvat	64 digitaalista valokuvaa erillisellä CD-levyllä
Raporttiin liittyvät kartat	Yleiskartta inventointialueen muinaisjäännöskohdeista (MK noin 1:10 000) Kohdekartat (6 kappaletta kohdekuvausten yhteydessä, MK noin 1:2500)
Raporttiin liittyvät löydöt	Ei löytöjä
Alkuperäisen tutkimusraportin ja dokumentointineiston arkistointipaikka	Paraisten kaupunki Rantatie 28 21600 Parainen
Kopiot	Museovirasto, Varsinais-Suomen Maakuntamuseo

Tutkimusalueen sijainti

(Taustakartat: c Maanmittauslaitos 10/2014)

1. Johdanto

Paraisten kaupunki valmistelee Utön pääsaarelle osayleiskaavaa, jonka tarkoituksena on tarkentaa alueella voimassa olevaa yleiskaavaa sekä suunnitella puolustusvoimilta vapautuneiden alueiden uusi maankäyttö. Tavoitteena on kaavan hyväksyminen vuoden 2014 aikana.

Varsinais-Suomen maakuntamuseo on kaavaehdotusta koskevassa lausunnossaan 28.6.2011 (Dnro 6030-2011) todennut, että alueen historiallisen ajan muinaisjäännöksiä ei ole selvitetty kaavaa laadittaessa, eikä huomioitu kaavassa asianmukaisella tavalla. Museokeskuksen ohjeistuksen mukaisesti kaavaluonnokseen on sittemmin lisätty Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä esiintyvät muinaisjäännöskohteet. Lisäksi täydennettiin teemainventoinnilla tietoja historiallisten puolustuslaitteista, joita ei Utössä ole aikaisemmin inventoitu arkeologisesti.

Inventointi toteutettiin kaupungin rahoituksella sen ympäristöosaston kaavoitusyksikön omana työnä 1.-17.10.2014, josta inventoinnin maastotöille matkoineen varattiin oita aikaa kolme päivää, esitöille kaksi ja raportointiin viikko. Inventoinnin suunnitteluun ja valmisteluun osallistuivat kaavoituspäällikkö Heidi Saaristo-Levin ja kaavoitusarkkitehti Pasi Hyvärilä Paraisten kaupungilta. Inventoinnin käytännön toteutuksesta vastasi Paraisten kaupungin palkkaamana arkeologi Marja Pälikkö.

Utön osayleiskaava käsittää sen pääsaaren kokonaan. Inventoinnissa huomioitiin etupäässä puolustusvoimien hallinnasta 2012 vapautuneet alueet, mutta linnoituslaitteita tarkasteltiin käytettävissä olevan ajan puitteissa myös saaren muissa osissa. Lisäksi dokumentoitiin maastotyön yhteydessä puolustusvoimien hallinnasta vapautuneilla alueilla tavatut muunkin tyyppiset muinaisjäännökset, vaikka niitä ei systemaattisesti etsittykään. Inventoinnin ulkopuolelle jäivät puolustusvoimien hallinnassa edelleen olevat alueet Västeruddenin ja Kattrompanin alueella. Huomattava osa inventoidusta alueesta kuuluu nykyisin Metsähallituksen hallinnoimaan Saaristomeren kansallispuistoon.

2. Taustatiedot tutkimusalueesta

Utö sijaitsee Saaristomerellä, Turunmaan ulkosaaristossa. Se kuuluu nykyisin Paraisten kaupunkiin ja on Suomen eteläisin ympärivuotisesti asuttu saari. Ennen kuntien yhdistymistä se kuului Korppooseen.

Saaren pituus ja leveys on noin 1,5 km. Utön keskivaiheilla, sen korkeimmalla kohdalla kohoa puna-valkoinen majakka, jonka perustus on noin 15 m merenpinnan yläpuolella olevalla kalliolla, ja huippu kohoa 37 metriin. Kyläalue on levittäytynyt majakan pohjois- ja itäpuolelle. Asutus reunustaa saaren pohjoispuolella olevaa Fladania, jonka pohjukassa on Utön satama. Majakkamäestä ja kylästä länteen on Västeruddenin niemi, joka on edelleen puolustusvoimien hallinnassa. Pohjoiseen pistävällä Ensärin niemiellä on Utön linnakkeeseen liittyneitä rakennuksia. Nyt alue on siirtynyt pääasiassa yksityisomistukseen. Majakan ja sen vieressä olevan luotsitalon ympäristö ja eteläpuoli ovat rakentamatonta aluetta. Kylän koillispuolella on Kattrompanin

alue, jonka länsiosassa on merivalvontatorni ja tästä itään puolustusvoimien hallinnassa edelleen olevaa aluetta. Käytännössä koko muu saaren itäpää on entistä puolustusvoimien aluetta lukuun ottamatta hautausmaata ja jätteenkäsittelylaitosta.

Koko saarella maasto on enimmäkseen avointa ja karua kivikkoa ja kalliota. Kasvillisuus on etupäässä matalaa kataja- ja kanervapensaikkoo tai heinikkoa. Vain Enskärin eteläpuolella kasvaa jonkin verran kookkaampia lehtipuita. Itäosan Österåkerin alueella on kosteaa rantaniittyä. Kesnäsin niemen tyvessä, Kattrompanin eteläpuolella on laaja geologinen kivikkomuodostelma.

Utössä on ennen vakituksen asutuksen muodostumista ollut Jurmon kylän niittyjä, mutta sen kalavesiä ovat kausiluonteisesti hyödyntäneet myös kauempaa Korppoosta ja Kökarista tulleet kalastajat, joilla on ollut kalamajoja varsinkin Enskärillä. Ainakin 1600-luvulta lähtien Utö on ollut tärkeä satama- ja luotsipaikka. Saarelle rakennettiin Suomen ensimmäinen majakka 1700-luvun puolivälissä. Tuolloin myös majakanvartijat ja luotsit asettuivat saarelle asumaan enemmän tai vähemmän vakituisesti. Suomen sodan aikana 1808-09 Utön majakka räjäytettiin ja uusi majakka rakennettiin 1814. Vuosina 1824-1921 saarella toimi tulliasema ja 1830-1840-luvuilla karanteeni-asema koleraepidemian takia.

Utön linnoittamista alettiin suunnitella ensimmäisen maailmasodan kynnyksellä, kun Venäjä koki Saksan laivaston uhkaksi Pietarille ja ryhtyi 1912 rakentamaan Suomenlahdelle Pietarin puolustuksesi meririntamaa. Utö kuului ns. Pietari Suuren merilinnoituksen uloimpaan eli seitsemänteen Turun-Ahvenanmaan saaristoasemaan. Varsinaiset linnoitustyöt alkoivat Utössä vuonna 1914 ja kestivät käytännössä koko ensimmäisen maailmansodan ajan. Alusta asti keskeisin linnoite Utössä oli Västeruddenille suunniteltu neljän 6” tykin patteri. Koska työ eteni hitaasti, rakennettiin työmaata suojaamaan Kesnäsilä toinen, väliaikaiseksi tarkoitettu neljän tykin 152/45-patteri. Myös Kattrompanille rakennettiin keveitä linnoitteita.

Venäjän vallankumouksen jälkeen Utö linnake siirtyi ensin punaisille, sitten sotasaalisviranomaisien hallintaan 1918 ja lopulta Suomen puolustusvoimien käyttöön. Toisen maailmansodan alla alkoi vanhojen linnoitteiden kunnostus ja uusia rakennettiin sodan aikana runsaasti. Sotavuosien jälkeen Utön linnakkeella on ollut monia vaiheita kunnes se lopulta 2005 lakkautettiin. Linnoitelaitteista osa on kuitenkin edelleen puolustusvoimien hallinnassa.

Ennestään tunnettuja muinaisjäännöskohteita Utön saarella on neljä: kolme historiallisen ajan kalliopiiirrosta (Museoviraton muinaisjäännösrekisterissä 1000011408 Fyren 1, 1000011409 Fyren 2 ja 1000011410 Utö 2) sekä suojelusta poistettu, hävitetty jatulintarha (279010010 Utö 1). Arkeologisia tutkimuksia saarella on tehty vähän. Vuonna 1971 Marja Kopola on tarkastanut hävitetyn jatulintarhan paikan Korppoon kunnan arkeologisen yleisinventoinnin yhteydessä ja vuonna 1995 Tapani Tuovinen on inventoinut Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen kohteita. Sotahistoriallisia kohteita ei ole aikaisemmin alueelta inventoitu tai muuten huomioitu arkeologisesti.

3. Inventoinnin toteutus

Inventointi esi-, maasto- ja jälkitöineen toteutettiin ajalla 1.-17.10.2014. Niistä vastasi arkeologi (FM) Marja Pälikkö. Ennen inventointia laadittiin tutkimusalueesta esiselvitys saatavilla olevan aineiston perusteella. Esiselvityksen lähdeaineistona käytettiin kirjallisuutta sekä sähköisiä aineistoja. Lisäksi saatiin sekä esi- että jälkityövaiheessa suullisesti tietoja Utön linnakkeen historiaa ja Pietari Suuren merilinnoitusta laajasti tuntevalta tietokirjailija Johanna Pakolalta.

Inventoinnin maastotyöt toteutettiin 6.-8.10.2014. Matkat Paraisilta ensin autolla Pärnäisiin ja sieltä yhteysaluksella Utöseen ja vastaavasti takaisin veivät noin yhden työpäivän ajan, joten maastotyöaikaa jäi käytettäväksi noin 2 henkilötyöpäivää. Havaintolosuhteet maastossa olivat pääosin erinomaiset etenkin kasvillisuuden puolesta, mutta varsinkin jälkimmäisenä maastotyöpäivänä 8.10. sääolosuhteet (kohtalainen sade ja puuskissa tuulta 20 m/s) vaikeuttivat liikkumista kivikkoisessa ja kallioisessa maastossa. Muutenkin tuuli ja sadekuurot tekivät muistiinpanojen ja karttamerkintöjen teon maastossa lähes mahdottomiksi, joten kohteiden dokumentoinnissa keskityttiin valokuvaukseen ja sijaintikoordinaattien tallentamiseen. Koordinaatit mitattiin GPS-paikantimella (Garmin GPSII plus) ja valokuvauksessa käytettiin digitaalikameraa (Panasonic DMC-FZ38).

Jälkityövaiheessa maastohavainnot purettiin, kerätyt tiedot muokattiin inventointiraportin muotoon noudattaen mahdollisuuksien mukaan Museoviraston Arkeologisten kenttätöiden laatuohjeita sekä laadittiin ehdotus kohteiden rauhoitusluokasta ja muinaisjäännöstyyppistä. GPS-paikantimella kerätyt tiedot purettiin ja muunnettiin yhteensopiviksi karttaohjelman kanssa Paraisten kaupungin IT-yksikössä. Kartta-aineiston käsittelyyn ja liitekarttojen luomiseen käytettiin pääasiassa MapInfo Professional 6.5 – ohjelmaa, joka on KKJ 1-yhteensopiva. Raporttia varten koordinaatit muunnettiin ETRS-TM35FIN –tasokoordinaateiksi Maanmittauslaitoksen Karttapaikka-palvelussa. Kaikki inventointiraporttiin liitetyt valokuvat luetteloidtiin ja tallennettiin muokkaamattomina CD-levylle. Osasta kuvia muokattiin lisäksi raporttiin kohdekuvauksen yhteyteen taitettava versio.

Jälkitöiden yhteydessä vierailtiin Saaristomeren meripuolustusalueen (SMMEPA) arkistossa, jossa tutustuttiin Turun rannikkotyöstörykmentin (TurRR) linnoitekortiston Utötä käsittelevään osaan. Kortisto on laadittu pääosin 1970-luvun alussa ja se sisältää tietoja tuolloin käyttökelpoisista tai sellaisiksi mahdollisesti saatettavista linnoitelaitteista. Kortistosta ilmenee vaihtelevasti mm. laitteiden käyttötarkoitus, rakennusmateriaali ja rakennusvuosi. Useimpiin kortteihin on liitetty mustavalkovalokuva. Karttaa, johon korteissa viitataan, ei ollut arkistossa käytettävissä. Tästä syystä jouduttiin korttien sisältämiä ja maastotöissä kerättyjä kohdetietoja yhdistelemään toisiinsa lähinnä kuvien perusteella, eikä niitä voi pitää täysin varmoina. Joka tapauksessa kortiston avulla oli mahdollista tunnistaa eri linnoitetyyppejä sekä määritellä niiden rakennusajankohtia käytettyjen rakennustapojen ja -materiaalien perusteella ainakin pääpiirteissään.

4. Yhteenveto tutkimustuloksista

Utön osayleiskaavan alueelta tunnettiin ennen inventointia 3 kiinteää muinaisjäännöstä, kaikki historiallisen ajan kalliohakkauksia, sekä yksi suojelusta poistettu kohde, hävitetty jatulintarha. Puolustuslaitteita ei aikaisemmin ollut huomioitu arkeologisina kohteina. Niihin kohdistuvassa teemainventoinnissa löytyi ennestään tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöskohteita 5, yksi mahdollinen muinaisjäännös ja muita arvokkaita kulttuuriperintökohteita kuusi. Näistä 12 kohteesta kolme on muinaisjäännöksi luettavia ensimmäisen maailmansodan aikaisia puolustuslaitteita ja kolme muina kulttuuriperintökohteina arvokkaita toisen maailmansodan aikaisia puolustuslaitteita. Kolme puolustuslaitetekohdetta on ajoittamattomia tai toista maailmansotaa nuorempia. Niitä ehdotetaan kuitenkin suojeltaviksi kulttuuriperintökohteiksi, koska ne muodostavat kokonaisuuden yhdessä 1. ja 2. maailmansodan aikaisten kohteiden kanssa.

Inventoinnin yhteydessä tavattiin myös kolme muun tyyppistä kivirakenteita käsittävää muinaisjäännöskohdetta. Kyseessä ei todennäköisesti ole Utön linnoittamiseen liittyvät rakenteet vaan saarella asuneen siviiliväestön elinkeinoin ja elämäntapaan liittyvät jäänteet. Arkeologisesta näkökulmasta kiinnostavana tuloksena voidaan pitää sitä, että intensiivisestä ja noin 100 vuotta jatkuneesta sotilaallisesta käytöstä huolimatta vanhoihin niitty- tai peltokuvioihin liittyviä rakenteita sekä mahdollisesti linnoitustoimintaa vanhempia paahus- tai tomtning-tyyppisiä jäännöksiä on säilynyt alueella hyväkuntoisina. Todennäköisesti niitä on myös löydettävissä lisää etenkin nummelta, Österängin ja Aftonmålsuddenin alueelta.

Helsingissä 17.10.2014

Marja Pälikkö

5. Inventoidut kohteet ja niiden kuvaukset

Alla olevassa taulukossa on tiivistetysti esitetty tiedot kaikista inventoinnin yhteydessä dokumentoiduista kohteista. Kohteista viittä esitetään kiinteäksi muinaisjäännökseksi, yhtä mahdolliseksi muinaisjäännökseksi ja kuutta muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Mikään niistä ei ole arkeologisena kohteena ennestään tunnettu.

Sarake "Kohdenimi" tarkoittaa tässä inventointiraportissa esiintyvää ja muinaisjään-
nösrekisterissä sekä kaavaselostuksessa käytettäväksi ehdotettua kohteen nimeä.
Seuraava sarake merkitsee ehdotettua muinaisjäännösluokkaa (mj = kiinteä muinais-
jäännös, kp = muu kulttuuriperintökohde, mmj = mahdollinen muinaisjäännös). Poh-
jois- (P) ja itäkoordinaatit (I) merkitsevät kohteen keskikoordinaatteja ETRS-TM35FIN
-tasokoordinaatistossa. Kohteen laatu ja ajoitus on kuvattu omassa sarakkeessaan
myös lyhyesti.

Kohdenimi	Mj- status	P	I	Kohteen laatu ja ajoitus
Kesnäs 1	mj	6640173	184415	puolustusvarustukset, 1. maailmansota, 1900-luku
Kesnäs 2	kp	6640081	184204	ampumarata, 1900-luku
Kesnäs 3	kp	6639767	184097	puolustusvarustukset, 2. maailmansota
Kesnäs 4	kp	6639999	184688	puolustusvarustukset, 1900-luku
Kesnäs 5	kp	6640160	184777	puolustusvarustukset, 1900-luku
Kesnäs 6	mj	6640118	184712	kivirakenteet, historiallinen
Kesnäs 7	mmj	6640160	184530	kivirakenteet, historiallinen
Österäng	mj	6640244	184707	kivirakenteet, historiallinen
Kattrompan	mj	6640458	184397	puolustusvarustukset, 1. maailmansota
Utö tykkitie	mj	6640498	184223	puolustusvarustukset, 1. maailmansota
Majakkamäki	kp	6640410	184047	puolustusvarustukset, 2. maailmansota
Enskär	kp	6640798	183929	puolustusvarustukset, 2. maailmansota

Tarkemmat kohdekohtaiset inventointitiedot on esitetty seuraavissa kappaleissa. Kohdekuvauksiin liittyy joitakin valokuvia sekä kohdekartat, joissa on esitetty alueen sijainti ja rajausehdotus. Kartat ovat noin mittakaavassa 1: 2500. Punaiset pallot merkitsevät muinaisjäännösalueen keskikoordinaatteja, punainen rasterointi rajausehdotusta, keltaiset merkinnät osa-alueiden sijaintia ja/tai laajuutta, vihreät pallot kulttuuriperintökohteen keskikoordinaatteja ja lila pallo mahdollisen muinaisjäännöksen sijaintia.

Nimi:	Kesnäs 1
Rauhoitusluokka ehdotus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	12
Ajoitus:	ensimmäinen maailmansota, 1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640173 I: 184415
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	1 – 14 (Kuva 12 kannessa)
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 1
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 400 m kaakkoon lähes paljaalla karkealla moreenimaalla Kesnäsin niemen keskivaiheilla. Alueen läpi kulkee luoteesta kaakkoon Mörttilään eli Utön jätteenkäsittelylaitokselle johtava tieura.
Kohteen kuvaus:	Kohteen vanhinta kerrostumaa edustaa kahdeksan limittäin kahdessa rivissä olevaa ammussuojaa, jotka on rakennettu venäläisäikana vuonna 1915 Pietari suuren merilinnoituksen tykkipatterin numero 62 yhteyteen. Alun perin Västeruddenin järeän patterin rakennusaikaiseksi suojaksi tarkoitettu neljän tykin patteri jäi pysyväksi. Vanhoissa kuvissa (esim. Pakola, s. 52) merilaveteille sijoitetut tykit näkyvät etummaisten (puolustussuunta lounaaseen) ammussuojien kaakkoispäissä. Kevyiden merilavettien perustoja ei ole maastossa enää havaittavissa. Ne ovat luultavasti hävinneet viimeistään, kun alueelle on 1964 rakennettu neljä betonista tykkiasemaa. Ammussuojien välissä on myös kulkenut tykkitie ja rautatie, jotka ovat niin ikään hävinneet alueen myöhemmässä käytössä. Ammussuojista kahta on muutettu radikaalisti 1950-60-luvuilla rakennettaessa alueelle miehistösuojia. Alueella on Ilmatieteenlaitoksen havaintoasema. Siihen liittyy kaksi parakkia ja erilaisia havaintolaitteita, joista osa on asennettu ammussuojien katolle. Lisäksi yhden ammussuojan katolle on pystytetty telemasto. Alakohteiden tiedot: 1: Kevyt tykkiasema P 6629618, I 1521195 - rakennettu betonista 1964, nykyinen kunto hyvä, peitetty lasikuitukuvulla 2: Ammussuoja

	NW-pääty: P 6629667, I 1521189 SE-pääty: P 6629657, I 1521206 - rakennettu 1915, 4-lokeroinen, nykyinen kunto huono 3: Ammussuoja NW-pääty: P 6629662, I 1521215 - rakennettu 1915, 3-lokeroinen - rakenteen edessä on noin 2 m leveä kaivanto, joka johtaa kohti tykkiasemaa (alakohde 5), sen päälle johtaa portaat ja katolle on kiinnitetty Ilmatieteenlaitoksen tutkimuslaitteita - kunto on huono ja romahtamisvaara kaivannon ja rakenteiden takia ilmeinen 4: Miehistösuojaaksi muutettu ammussuoja NW-pääty: P 6629650, I 1521226 SE-pääty: P 6629640, I 1521246 - rakennettu 1915, muutettu miehistösuojaaksi 1967-69 kaivamalla ja valamalla betonista suojahuone ammussuojan koillispuolelle - miehistösuojan molemmissa päissä on lukittu teräsovi, luoteispään oven yläpuolella on ilmatieteenlaitoksen tuulipussi 5: Kevyt tykkiasema P 6629628, I 1521248 - rakennettu betonista 1964, nykyinen kunto hyvä, peitetty lasikuitukuvulla 6: Ammussuoja NW-pääty: P 6629643, I 1521251 SE-pääty: P 6629634, I 1521270 - rakennettu 1915, 3-lokeroinen, nykyinen kunto kohtalainen - rakenteen päälle on pystytetty ennen vuotta 1971 noin 2 m korkea betonista valettu pylväs sekä myöhemmin telemasto sähkökaappeineen 7: Ammussuoja NW-pääty: P 6629626, I 1521263 SE-pääty: P 6629615, I 1521282 - rakennettu 1915, 4-lokeroinen, nykyinen kunto huono 8: Kevyt tykkiasema P 6629587, I 1521268 - rakennettu betonista 1965, nykyinen kunto hyvä, suojaamaton 9: Ammussuoja NW-pääty: P 6629620, I 1521289

	SE-pääty: P 6629613, I 1521308 - rakennettu 1915, 4-lokeroinen, nykyinen kunto huono 10: Miehistösuojaksi muutettu ammussuoja NW-pääty: P 6629607, I 1521297 SE-pääty: P 6629603, I 1521315 - rakennettu 1915, muutettu miehistösuojaksi 1967-69 kaivamalla ja valamalla betonista suojahuone ammusuojan koillispuolelle, molemmissa päissä on lukittu teräsovi 11: Kevyt tykkiasema P 6629593, I 1521322 - rakennettu betonista 1964, liittyy betonisella katottomalla yhdyshaudalla edelliseen miehistösuojaan - sekä aseman että yhdyshaudan pohja veden peitossa, muuten kunto hyvä 12: Ammussuoja NW-pääty: P 6629605, I 1521328 SE-pääty: P 6629599, I 1521338 - rakennettu 1915, 4-lokeroinen, nykyinen kunto huono
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	Laite 5 = alakohde 11 Laite 6 = alakohde 8 Laite 7 ja Laite 8 = alakohteet 1 ja 5 Laite 11 = alakohde 4 Laite 12 = alakohde 10
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-1).

Kuva 4

Kuva 6

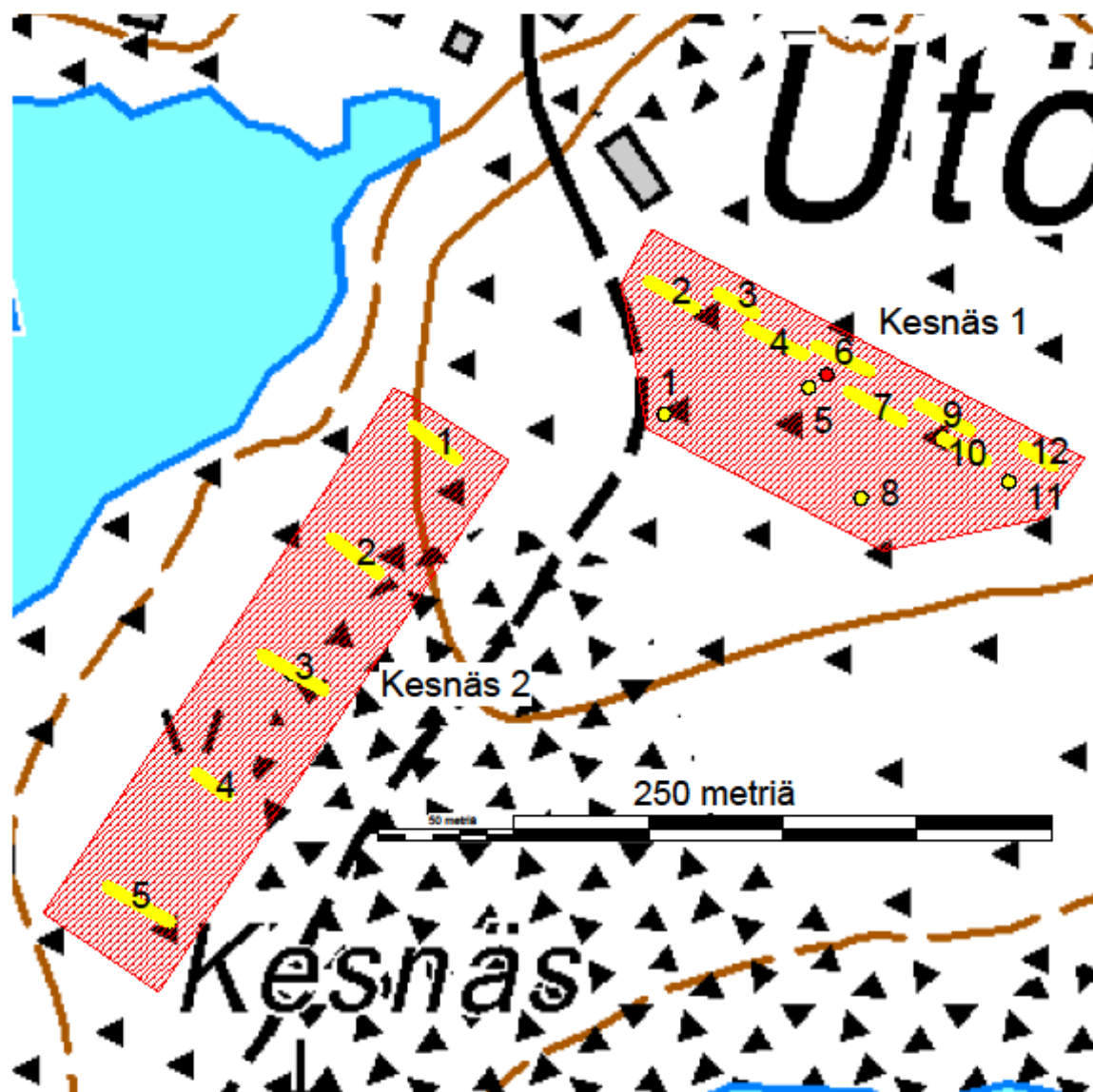

Kuva 13

Kuva 14

Kohdekartta 1

Nimi:	Kesnäs 2
Rauhoitusluokka ehdotus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	ampumarata
Lukumäärä:	5
Ajoitus:	1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640081 I: 184204
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	2,5 - 5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	15 - 17
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 1
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 350 m eteläkaakkoon lähes paljaalla karkealla moreenimaalla Kesnäsin niemen länsirannalla.
Kohteen kuvaus:	Ampumaradan rakentamisajankohta ei ole inventoijan tiedossa, mutta sijoittelunsa ja rakenteidensa puolesta se saattaa olla peräisin jo venäläisajalta. Siitä on jäljellä neljä luode-kaakko –suuntaista ampumapaikkana toiminutta valia 50 m etäisyydellä toisistaan sekä näiden lounaispäässä näyttösuojan perusta. Ampumapaikat ovat noin 15-25 m pitkiä, noin 5 m leveitä ja enimmillään metrin korkuisia kivistä ja sorasta rakennettuja, suorakaiteen muotoisia ja tasalakisia valleja. Näyttösuojan kaakkoispäässä on konekivääripesäke, jonka rakentamivuosi ei ole tiedossa, mutta lienee peräisin 1960-luvulta. Alakohteiden tiedot: 1: Ampumapaikka NW-pääty: P 6629613, I 1521102 SE-pääty: P 6629601, I 1521118 2: Ampumapaikka NW-pääty: P 6629572, I 1521072 SE-pääty: P 6629559, I 1521089 3: Ampumapaikka NW-pääty: P 6629529, I 1521046 SE-pääty: P 6629516, I 1521068 4: Ampumapaikka NW-pääty: P 6629485, I 1521022 SE-pääty: P 6629477, I 1521033 5: Näyttösuoja ja kk-pesäke

	NW-pääty: P 6629442, I 1520988 SE-pääty: P 6629431, I 1521012
Numero TurRR:n linnoite- kortistossa:	Laite 66 liittyy alakohteeseen 5
Tiedossa olevat maankäyt- töhankeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde si- jaitsee luonnonsuojelualueella (SL-1) ja on merkitty saastu- neeksi maa-alueeksi (saa).

Kuva 15

Nimi:	Kesnäs 3
Rauhoitusluokka ehdotus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	4
Ajoitus:	Toinen maailmansota, 1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6639767 I: 184097
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	0 - 10 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	18-34 (Kuva 26 kannessa)
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 2
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 650 m etelään kalliolla Kesnäsin niemen eteläkärjessä.
Kohteen kuvaus:	Alueella on useita alun perin toisen maailmansodan aikana rakennettuja puolustuslaitteita, joiden käyttö ja kunnostus on jatkunut pitkään. Alakohteiden tiedot 1: Katettu konekivääriasema, johon liittyy suojatila sekä ampuma-aukkoja itään (P 6629243, I 1520998) ja luoteeseen (P 6629251, I 1520987). Sisäänkäynti (P 6629237, I 1520989) on etelään ja sitä suojaa lyhyt kattamaton käytävä. Asema on rakennettu betonista vuonna 1941. Sen katolla on ennen vuotta 1971 pystytetty noin 2 m korkea betonista valettu pylvä. Vuonna 2012 Utön koululaiset ovat tehneet aseman seiniin maalauksia. 2: Moniosainen kompleks, joka on betonista rakennettu ja osin kallioon louhittu, ainakin pääosin vuonna 1941. Siihen liittyy kaksi avointa tykkiasemaa, kaksi katettua konekivääriasemaa suojatiloineen, tarvike- ja miehistösuoja sekä kymmeniä metrejä näiden välistä katettua yhdyskäytävää ja avointa yhteyshautaa rappusineen. Kk-pesäkkeiden ampuvasuunnat ovat länteen, lounaaseen ja kaakkoon. Kompleksin eteläpuolella kalliolla on kolme täysin suojaamatonta tykin kiinnitysalustaa. Pohjoinen tykkiasema: P 6629232, I 1520935 Eteläinen tykkiasema: P 6629193, I 1520935 Kk-pesäkkeen pohj. sisäänkäynti: P 6629226, I 1520937 Kk-pesäkkeen etel. sisäänkäynti: P 6629213, I 1520937 Suojuhuoneen pohj. sisäänkäynti: P 6629214, I 1520945 Suojuhuoneen etel. sisäänkäynti: P 6629198, I 1520932

	3: Avoin tykkiasema, joka on kahdeksankulmainen ja betonista kalliolle valettu. Rakennusajankohta on tuntematon. Sen ympärillä kalliolla on neljä täysin suojaamatonta tykin kiinnitysalustaa. P 6629209, I 1521062 4: Konekivääriasema, joka on rakennettu vuonna 1941 kalliolle aivan vesirajan tuntumaan betonista ja kivistä. Ampumasuunta on etelään ja kaakkoon. Pesäke on katettu, mutta siitä puuttuu suojatila. Katolla on puukehikko, jota ei ole ollut siellä vuonnna 1971. Koordinaatteja ei mitattuu. Puolustuslaitteiden lisäksi Kesnäsin uloimmassa eteläkärjessä on muistomerkki, joka on pystytetty vuonna 1989 parkki Dragenin haaksirikon 60-vuotismuistojuhlaan.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	Laite 25 liittyy alakohteeseen 1 Laite 24, 44 ja 57 liittyy alakohteeseen 2 Laite 26 liittyy alakohteeseen 4
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-1).

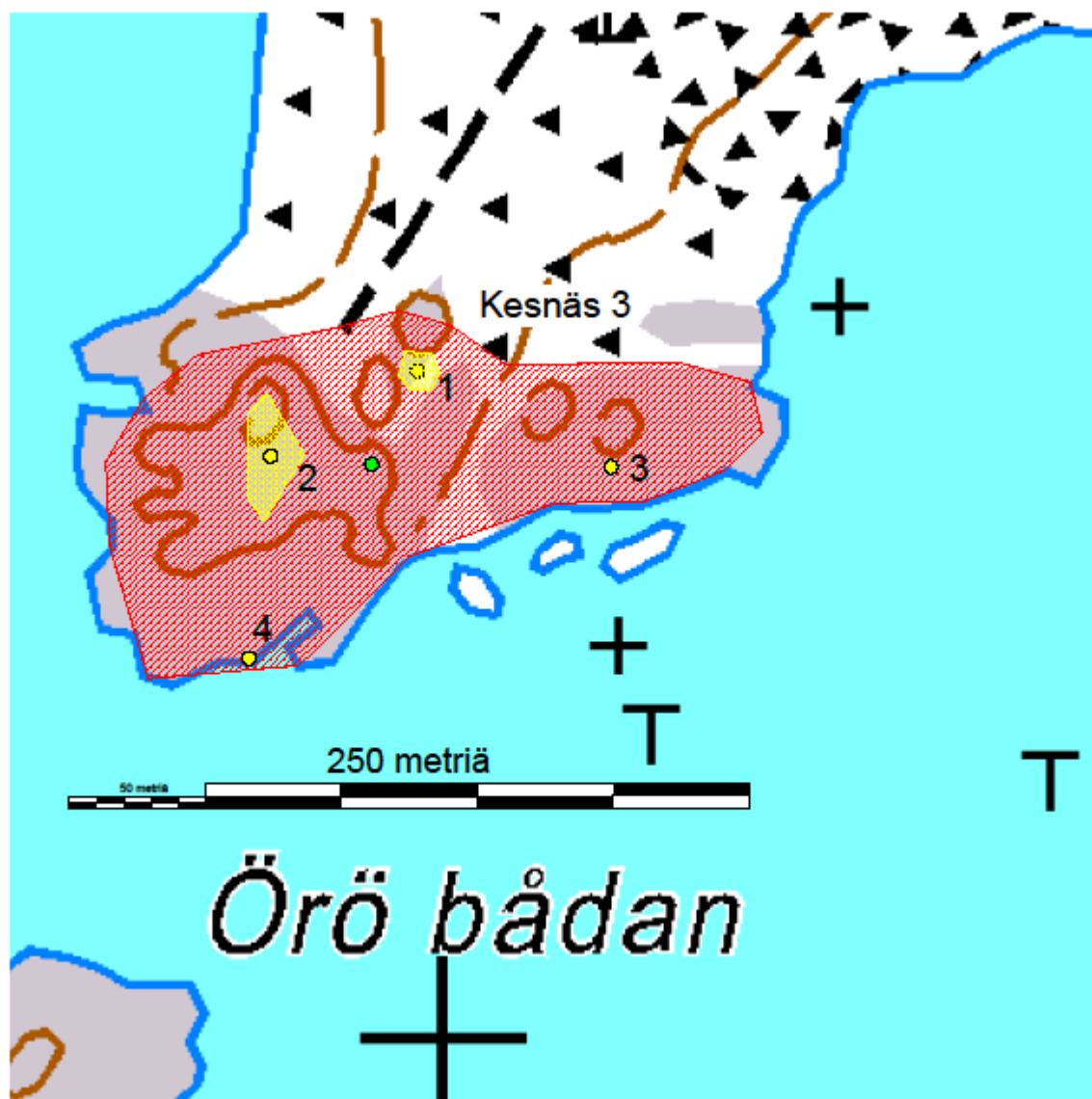

Kuva 18

Kuva 32

Kohdekartta 2

Kuva 34

Nimi:	Kesnäs 4
Rauhoitusluokka ehdotus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	3
Ajoitus:	1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6639999 I: 184688
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	2,5 - 5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	35 - 39
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 3
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 750 m kaakkoon kallioisella alueella Kesnäsin niemen kaakkoisosassa. Sen länsipuolella on Mörttilä eli Utön jätteenkäsittelylaitos.
Kohteen kuvaus:	Alueella on useita 1970-luvun alussa rakennettuja puolustuslaitteita, joiden käyttö ja kunnostus on ilmeisesti jatkunut lähiaikoihin saakka. Alueen kulttuurihistoriallinen arvo on toistaiseksi pieni. Alakohteiden tiedot 1: Tykkiasema/kranaatinheitinpesäke P 6629508, I 1521589 Kulmikas, kalliolle betonista valettu, kattamaton, kunto hyvä. 2: Tykkiasema/kranaatinheitinpesäke ja suojahuone Tykkiasema: P 6629519, I 1521526 Suojahuoneen eteläpää: P 6629506, I 1521524 Asema on kulmikas, kalliolle betonista valettu ja kattamaton. Se yhdistyy lyhyellä kattamattomalla suojakäytävällä suojahuoneeseen laskeutuviin portaisiin. Myös nämä ovat betonista valettuja ja kaikki rakenteet vaikuttavat hyväkuntoisilta. 3: Moniosainen kompleks, joka on betonista valettu ja osin kallioon louhittu. Siihen liittyy kaksi kranaatinheitinpesäkettä ja kaksi konekivääriasemaa, majoituskorsu ja ampu-matarvikesuoja sekä ainakin noin 40 m kallioon louhittua yhdyshautaa. Länteen suuntautuva kk-pesäkkeen teräskupu on näkyvissä jätteenkäsittelylaitoksen rakennusten takana. Kaikki rakenteet vaikuttavat hyväkuntoisilta. Suojahuoneen sisäänkäynti: P 6629463, I 1521508.

Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	Laitteet 71-76
Tiedossa olevat maankäyttöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-1).

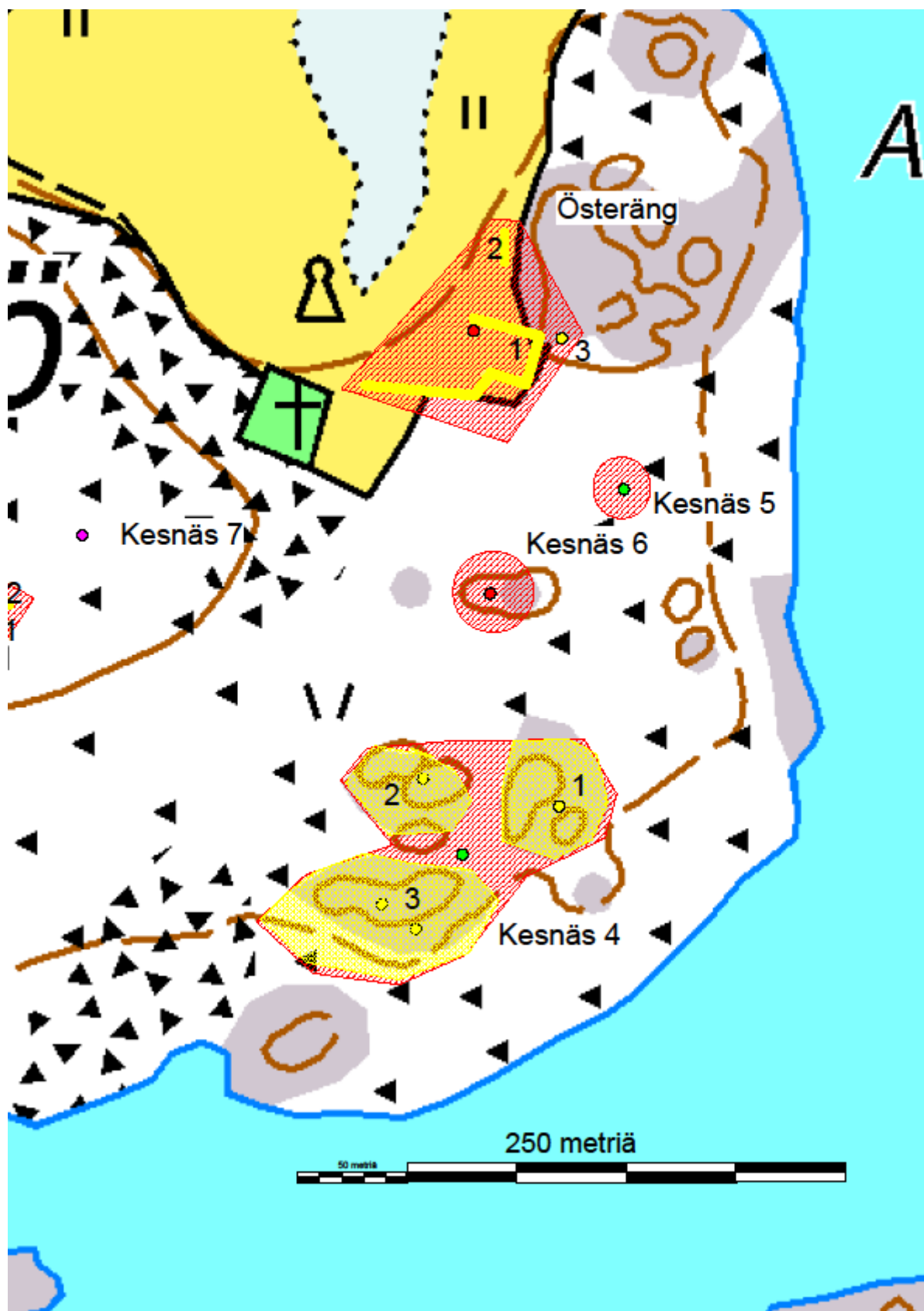

Kuva 37

Kuva 39

Kohdekartta 3

Nimi:	Kesnäs 5
Rauhoitusluokka ehdotus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	1
Ajoitus:	1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640160 I: 184777
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Korkeus on arvioitu maastokartalta.
Korkeus merenpinnasta:	2,5 - 5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	40 - 41
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 3
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 750 m kaakkoon paljaalla karkealla moreenimaalla Kesnäsin niemen itärannalla.
Kohteen kuvaus:	Kohteessa on pieni suojahuone, joka on betonirakenteinen ja osittain maahan kaivettu. Sen katto on romahtanut. Eteläpäässä on sisäänkäynti ja sen ulkopuolella muutama betoniaskelma, pohjoispään seinän yläosassa on pienempi aukko. Kohteen rakennusaika ei ole inventoijan tiedossa, mutta se liittyy 1970-luvulla rakennettuihin laitteisiin kohteessa Kesnäs 4.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	-
Tiedossa olevat maankäyttöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-2).

Kuva 40

Nimi:	Kesnäs 6
Rauhoitusluokka ehdotus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet
Lukumäärä:	1
Ajoitus:	historiallinen
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640118 I: 184712
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit perustuvat tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Korkeus on arvioitu maastokartalta.
Korkeus merenpinnasta:	5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	42
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 3
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 700 m kaakkoon pienen kalliopaljastuman pohjoispuolella Kesnäsin niemen itäosassa.
Kohteen kuvaus:	Noin 0,5 m korkean ja 1 m leveän pyöreistä ja lohkopintaisista kivistä kootun vallin keskellä on pyöreähkö kivetön alue. Sen itäreunan muodostaa matalan kallion reuna. Vallin sisälle jäävän osan halkaisija on noin 5 m. Vallissa on luotessa vajaan metrin levyinen aukko ja sen ulkopuolella pienemmän kivivallin muodostama "eteinen". Kyseessä on mahdollisesti paahus- tai tomtning-tyyppinen rakennelma, eli kausiluonteisesti lyhytaikaisesti käytetty pyyntipaikka tai majoitteen perusta, jolla voi olla ikää jopa satoja vuosia. Kohde vaikuttaa kuitenkin melko selkeältä ja hyväkuntoiselta, joten se voi olla myös kohtalaisen nuori ja puolustusvoimien toimintaan alueella liittyvä.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	-
Tiedossa olevat maankäyttöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-2).

Kuva 42

Nimi:	Kesnäs 7
Rauhoitusluokka ehdotus:	mahdollinen muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet
Lukumäärä:	3 tai useampia
Ajoitus:	historiallinen
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640160 I: 184530
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu silmämääräiseen arvioon kohteen sijainnista ja laajuudesta.
Korkeus merenpinnasta:	5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	43 - 44
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 3
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 550 m kaakkoon Kesnäsniemen keskivaiheilla kookkaista kivistä muodostuneessa louhikossa, jonka lomassa kasvaa katajia ja muuta pensaikkoa.
Kohteen kuvaus:	Alueella on kolme tai useampia kivivallien muodostamia rakennelmia (vrt. Kesnäs 6). Kohteen lähempi tarkastelu ei inventoinnin yhteydessä ollut mahdollista käytettävissä olevista resursseista johtuen.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	-
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-1 tai SL-2).

Kuva 43

Nimi:	Österäng
Rauhoitusluokka ehdotus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet
Lukumäärä:	3
Ajoitus:	historiallinen
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640244 I: 184707
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	2,5 - 5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	45 - 48
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 3
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 650 m itäkaakkoon Österängin vanhan niittyalueen itäosassa ja Aftonmålsud- denin kallioalueen länsireunalla.
Kohteen kuvaus:	Alueella on ainakin kaksi vanhaa niitty- ja paltoalueen reuna seuraavaa kiviaitajaksoa ja kalliolla niiden itäpuolella yksi kivivallin muodostama tomtning-tyyppinen rakennelma. Mahdollisesti vastaavia rakennelmia on ympäristössä useampiakin. Alakohteiden tiedot 1: Kiviaita Lounainen pää P 6629698, I 1521501 Koillinen pää P 6629729, I 1521551 Ainakin 130 m pitkä aitajakso alkaa noin 50 m hautausmaan aidasta itäkoilliseen. Ensin se kulkee melko suoraan itäkaakkoon, jatkuu sitten polveillen kohti pohjoiskoillista ja kääntyy taas takaisin länsiluoteeseen. Se ei muodosta ainakaan nykyisellään suljettua kehää. Aidan sisäpuolelle jäävä alue on pääosin kivetön, mutta ilmaisesti matalien kalliopaljastumien päälle on koottu joitakin kohtuullisen kookaita kivikasoja. Aita on rakennettu luonnonpyöreistä, halkaisijaltaan noin 30-50 cm kivistä. Sen korkeus on 0,5-1 m ja leveys noin 0,5 metriä. Rakennelma on hyvin selkeä ja hyväkuntoinen. 2: Kiviaita Eteläpää P 6629756, I 1521564 Itäpää P 6629766, I 1521564 Noin 12 m pitkä, pohjois-eteläsuuntainen kiviaita on rakenteeltaan vastaava kuin alakohde 1. 3: Kehämäinen kivivalli P 6629719, I 1521589

	Noin 30 cm korkean ja 50 cm leveän, luonnonpyöreistä kivistä kootun vallin keskellä on pyöreä kivetön alue. Rakennelman ulkohalkaisija on noin 10 m. Vallissa on luoteessa runsaan metrin levyinen aukko. Kyseessä on tomtning-tyyppinen rakennelma, eli kausiluonteisesti lyhytaikaisesti majoitteen perusta, jolla voi olla ikää jopa satoja vuosia. Sen käyttöyhteys liittyyneen kuitenkin enemmän Österängin niitty- ja peltokäyttöön. Kohde vaikuttaa melko selkeältä ja hyväkuntoiselta, joten se voi olla myös kohtalaisen nuori.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	-
Tiedossa olevat maankäyttöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella (SL-2).

Kuva 46

Kuva 48

Nimi:	Kattrompan
Rauhoitusluokka ehdotus:	kiinteä muinaisjäänös
Muinaisjäänöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	4
Ajoitus:	Ensimmäinen maailmansota, 1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640458 I: 184397
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	7,5 - 10 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	49 – 53
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 4
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 300 m itään, kyläalueen itäpuolella olevan jyrkänteen päällä alueella, jolla sijaitsee myös merivalvontatorni. Maasto alueella on kallioista ja paikoin heinittynyttä.
Kohteen kuvaus:	Alueella on kaksi venäläisten 1. maailmansodan aikana rakentamaa ammusuojaa sekä tykkiasema ja mittauspesäke. Lisäksi merivalvontatornin perustassa ja sen ympäristössä on myös muita toisen maailmansodan aikaisia rakenteita, jotka ovat edelleen puolustusvoimien käytössä eikä niitä ole tästä syystä sisällytetty kohteen rajaukseen. Alakohteiden tiedot: 1: Tykkiasema P 6629902, I 1521215 - vaatimaton, kallioon louhittu tykkiasema, jota reunustaa yksi kivikerta lohkopintaisia, säästeliäästi betonilla yhteen muurattuja kiviä - rakennettu mahdollisesti 1. maailmansodan aikaa 2: Ammusuoja P 6629927, I 1521205 - pieni, yksilokeroinen ammusuoja jyrkänteen reunalla - rakennettu ilmeisesti 1. maailmansodan aikana, nykyinen kunto kohtalainen 3. Ammusuoja P 6629947, I 1521236 - pieni, yksilokeroinen ammusuoja jyrkänteen reunalla - rakennettu ilmeisesti 1. maailmansodan aikana, nykyinen kunto kohtalainen

	4. Mittauspesäke P 6629948, I 1521258 - etäisyysmittauksessa käytetty pesäke - rakennettu kalliolle betonista ja kivistä muuraamalla vuonna 1940, nykyinen kunto hyvä
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	Laite 21 on alakohde 4 Laite 22 lienee alakohde 1 Laite 23 on alueella sijainnut 1915 rakennettu tykkiasema, jota ei 1971 ole löydetty
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee maa- ja metsätalousvaltaisella alueella (MY).

Kuva 49

Kuva 51

Kohdekartta 4

Nimi:	Utö tykkitie
Rauhoitusluokka ehdotus:	kiinteä muinaisjäänös
Muinaisjäänöstyyppi:	puolustusvarustukset, tykkitie
Lukumäärä:	1
Ajoitus:	Ensimmäinen maailmansota
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640498 I: 184223
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin.
Korkeus merenpinnasta:	0 - 2,5 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	8.10.2014
Kuvat:	54 - 56
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 4
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta 100 – 300 m koilliseen, kyläalueella.
Kohteen kuvaus:	Edustavin osuus venäläisten vuonna 1916-17 rakentamaa laiturilta Västra Uddenin ja Kesnäsin pattereille johtanutta tykkitietä on säilynyt muinaisjäänöksi rajatulla alueella. Kiveys on säilynyt koko leveydeltään noin 45 m:n matkalla osassa, joka erkanee rannan suuntaisesta tiestä pohjoiseen. Tällä osuudella tiekiveyksen leveys on reunakivineen noin 6 metriä. Rannan suuntaisella noin 200 m:n pituisella tieosuudella tien pinnassa näkyy monin paikoin erilaisten teknisten kaivantojen tekemiä vaurioita.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	-
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee tiealueella, joka on merkitty säilytettäväksi (ksl).

Kuva 55

Nimi:	Majakkamäki
Rauhoitusluokka ehdotus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	1
Ajoitus:	Toinen maailmansota
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640410 I: 184047
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit perustuvat tarkkoihin GPS-paikantimella tehtyihin mittauksiin. Kohteen korkeus on arvioitu maastokartalta.
Korkeus merenpinnasta:	5 - 15 m mpy
Peruskartta:	103107
Tarkastusaika:	8.10.2014
Kuvat:	57
Kartat:	yleiskartta, kohdekartta 5
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee aivan Utön majakan eteläpuolella avoimella kallioalueella.
Kohteen kuvaus:	Konekivääriasema, johon liittyy katettu yhdyskäytävä ja avoin ampumapaikka. Asema on rakennettu vuonna 1940. Se on osin louhittu kallioon, osin muurattu lohkokivistä ja betonista. Ympäristössä on todennäköisesti muitakin toisen maailmansodan aikaisia puolustuslaitteita, mutta niitä ei pystytty paikantamaan vaikeiden sääolosuhteiden takia.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	Laite 30
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee maa- ja metsätalousvaltaisella alueella (MY).

Kuva 57

Kohdekartta 5

Nimi:	Enskär
Rauhoitusluokka ehdotus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	4
Ajoitus:	Toinen maailmansota, 1900-luku
Keskikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6640798 I: 183929
Koordinaattien selite:	Keskikoordinaatit ja korkeus on arvioitu maastokartalta. Rajausehdotus perustuu tarkkoihin GPS-paikantimella mitattuihin koordinaatteihin. Kohdekuvauksessa ilmoitetut alakohteiden koordinaatit ovat GPS:llä maastossa mitattuja koordinaatteja KKKJ1-koordinaattijärjestelmässä.
Korkeus merenpinnasta:	7,5 - 10 m mpy
Peruskartta:	103108
Tarkastusaika:	7.10.2014
Kuvat:	58 - 64
Kartat:	Inventoinnin yleiskartta, kohdekartta 6
Kohteen sijainti ja ympäristö:	Kohde sijaitsee Utön majakasta noin 400 m pohjoiskoilliseen Enskärin niemen länsiosassa olevilla kallio- kohoumilla. Osa-alueiden välittömässä läheisyydessä on mm. radiomasto ja matkailukäytössä olevia rakennuksia.
Kohteen kuvaus:	Enskärin alueella on kolmessa kohdassa melko hyvin säilyneitä toisen maailmansodan aikana rakennettuja puolustuslaitteita. Alakohteiden tiedot: 1: Ilmatorjuntatykkiasema P 6630361, I 1520763 Vuonna 1940 rakennettu, kallioon osittain louhittu, betonista valettu 6-kulmainen avoin asema, jonka itäpuolella on noin 3 m pitkä katettu yhdyskäytävä. Nykyinen kunto melko hyvä, mutta epäsiisti. 2: Ilmatorjuntatykkiasema P 6630170, I 1520824 Avoin, kivistä vuonna 1940 kalliolle muurattu muodoltaan pyöreähkö asema, jonka seinämät ovat noin 120 cm korkeat. Sisäänkäynti on idän puolella ja sen edessä on kalliossa louhos tai halkeama, jota on täytetty puutarhajätteellä. Muuten rakenteen kunto on hyvä. 3: Kaksi tykkiasemaa P 6630207, I 1520716 Lännen puoleinen asema on vuonna 1940 rakennettu, kallioon osittain louhittu, betonista valettu 6-kulmainen avoin asema, jonka itäpuolella on lyhyt katettu, kalliohalkeamaan johtava yhdyskäytävä. Betoniasemasta noin 5 m itään on kalliolle kivistä ja betonista muurattu pyöreähkö asema,

	jonka seinämä on vain noin 50 cm korkea ja sen päälle on itäreunalle sisäänkäynnin viereen muotoiltu hylly.
Numero TurRR:n linnoitekortistossa:	Laite 16 = alakohde 3 Laite 17 = alakohde 1 Laite 18 = alakohde 2
Tiedossa olevat maankäytöhankkeet:	Valmisteilla olevan osayleiskaavan luonnoksessa kohde sijaitsee matkailupalvelujen (RM) ja mastoalueella (EMT), suojavyöhykkeillä (rv, vs), joille ei ole suunniteltu rakennuspaikkoja.

Kuva 61

Kuva 63

Kohdekartta 6

Kuva 64

Keskeiset lähteet

Kirjallisuus

Pakola, Johanna. Utön linnake. Kasarmi keskellä kylää. Turun rannikkotykistörykmentin perinneyhdistys ry. 2009.

Tuovinen, Tapani. Ulkosaariston arkeologiaa. Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen inventointi 1994-1997. Metsähallitus, luonnonsuojelu, 2000.

Zilliacus, Kurt (toim.). "Finska skären". Studier i åboländsk kulturhistoria. Utgivna av Konstsamfundet till dess 50-årsjubileum 1990. Föreningen Konstsamfundets publikationsserie. Helsingfors 1990.

Öhman, Martin. Utö. Elämää meren ehdoilla. Metsähallitus, saaristomeren puistoryhmä, 1993.

Arkistolähteet ja verkkojulkaisut

Kauppi, Ulla-Riitta. Venäläiset linnoittivat Suomea 1900-luvun alussa. Artikkelit Rakenusperintö.fi-portaalissa, luettu 10/2014.

Kopola, Marja. Korppoon kunnan kiinteät muinaisjäännökset. Inventointikertomus 1971.

Lagerstedt, John. Vallisaaren kasemattipatterit. Proseminariesitelmä Helsingin yliopiston Taiteiden tutkimuksen laitoksella 2003.

Lagerstedt, John. Ensimmäisen maailmansodan aikaiset maalinnoitteet Suomessa. Sotilaskäytöstä suojelukohteiksi. Pro gradu -tutkielma Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitoksella 2008.

Tuovinen, Tapani. Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen arkeologinen inventointi II. Inventointikertomus 1995

Turun rannikkotykistörykmentin (TurRR) linnoitekortisto. Saaristomeren meripuolustusalueen (SMMEPA) arkisto.

Sähköiset tietokannat

Maanmittauslaitoksen ylläpitämä Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Museoviraston ylläpitämä Kulttuuriympäristö -rekisteriportaali, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi>

Luettelo inventointiraporttiin liittyvistä valokuvista (Kuvaaja Marja Pälkkö)

Kuva nro	Tiedoston nimi	Kuvaus-päivä	Kohde	Ala-kohde	Kuvaus-suunta	Selite
1	P1050378	7.10.	Kesnäs 1	1	NE	Lasikuitukuvulla peitetty tykkiasema.
2	P1050379	7.10.	Kesnäs 1	2	N	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
3	P1050380	7.10.	Kesnäs 1	3	N	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
4	P1050381	7.10.	Kesnäs 1	4	NW	Miehistösuojaaksi muutettu ammusuoja.
5	P1050383	7.10.	Kesnäs 1	6	NE	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
6	P1050384	7.10.	Kesnäs 1	7	SE	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
7	P1050385	7.10.	Kesnäs 1	8	E	Tykkiasema 1960-luvulta.
8	P1050391	7.10.	Kesnäs 1	9	N	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
9	P1050387	7.10.	Kesnäs 1	10	W	Miehistösuojaaksi muutettu ammusuoja.
10	P1050390	7.10.	Kesnäs 1	10	NW	Miehistösuojaaksi muutettu ammusuoja.
11	P1050393	7.10.	Kesnäs 1	11	N	Veden peittämä tykkiasema ja sinne johtavaa suojakäytävää.
12	P1050394	7.10.	Kesnäs 1	12	N	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
13	P1050375	7.10.	Kesnäs 1		SW	Yleiskuva 1. maailmansodan aikaisen patterin 62 ympäristöstä. Etualalla alakohde 1.
14	P1050451	7.10.	Kesnäs 1		E	Ilmatieteenlaitoksen havaintoasema
15	P1050343	7.10.	Kesnäs 2	1	NE	Ampumaradan aluetta koillisesta kuvattuna. Etualalla alakohde 1.
16	P1050344	7.10.	Kesnäs 2	3	SE	Ampumapaikka kaakosta kuvattuna.
17	P1050349	7.10.	Kesnäs 2	4	SW	Ampumaradan aluetta. Etualalla alueen läpi tehty kaapelikaivanto.
18	P1050350	7.10.	Kesnäs 3	1	W	Ampuma-aukko länteen.
19	P1050351	7.10.	Kesnäs 3	1	E	Ampuma-aukot itään.
20	P1050353	7.10.	Kesnäs 3	1	S	Sisäänkäynti suojahuoneeseen.
21	P1050355	7.10.	Kesnäs 3	2	S	Pohjoinen tykkiasema.
22	P1050356	7.10.	Kesnäs 3	2	NE	Kk-pesäkkeen suojahuoneen pohjoinen sisäänkäynti.
23	P1050357	7.10.	Kesnäs 3	2	E	Konekivääripesäkkeen eteläiset ampuma-aukot ja sisäänkäynti.
24	P1050358	7.10.	Kesnäs 3	2	NW	Miehistösuojan sisäänkäynti ja kattoa.
25	P1050359	7.10.	Kesnäs 3	2	N	Eteläinen tykkiasema. Taustalla Drakenin haaksirikon muistomerkki.
26	P1050360	7.10.	Kesnäs 3	2	S	Konekivääripesäkkeen ampuma-aukot etelään.
27	P1050361	7.10.	Kesnäs 3	2	NW	Miehistösuojan kattoa.
28	P1050364	7.10.	Kesnäs 3	2	W	Suojahuoneen sisäänkäynti.
29	P1050366	7.10.	Kesnäs 3	2	E	Kk-pesäkkeeltä suojahuoneen sisäänkäynnille johtavat portaat.
30	P1050367	7.10.	Kesnäs 3	2	S	Pohjoiseen johtavan kaapelin louhittua kaivantoa.
31	P1050368	7.10.	Kesnäs 3	2	NE	Lähestymiskuva alakohdeelle koillisesta.
32	P1050370	7.10.	Kesnäs 3	3	NE	Tykkiasema koillisesta.

33	P1050371	7.10.	Kesnäs 3	3	N	Tykkiasema pohjoisesta.
34	P1050374	7.10.	Kesnäs 3	4	E	Konekivääripesäkkeen ampuma-aukot itään.
35	P1050395	7.10.	Kesnäs 4	1	N	Tykkiasema pohjoisesta.
36	P1050401	7.10.	Kesnäs 4	2	NW	Tykkiasema ja suojahuone luoteesta.
37	P1050407	7.10.	Kesnäs 4	3	NE	Tykkiasema, suojahuoneen kattoa ja taustalla jätteenkäsittelylaitoksen rakennuksia.
38	P1050445	7.10.	Kesnäs 4	3	W	Panssaroitu kk-pesäke jätteenkäsittelylaitoksen rakennusten takana.
39	P1050446	7.10.	Kesnäs 4	3	W	Panssaroitu kk-pesäke
40	P1050441	7.10.	Kesnäs 5		S	Suojahuoneen sisäänkäynti.
41	P1050442	7.10.	Kesnäs 5		W	Yksinäinen suojahuone rannan tuntumassa.
42	P1050443	7.10.	Kesnäs 6		SE	Paahus- tai tomtning-tyyppinen muinaisjäännös katajaisen nummen reunalla.
43	P1050448	7.10.	Kesnäs 7		S	Kivirakenteita nummella C-alueen ja hautausmaan välissä
44	P1050450	7.10.	Kesnäs 7		SW	Kivirakenteita nummella C-alueen ja hautausmaan välissä
45	P1050430	7.10.	Österäng		W	Kiviaitaa
46	P1050433	7.10.	Österäng		NW	Paahus- tai tomtning-tyyppinen muinaisjäännös katajaisen nummen reunalla.
47	P1050434	7.10.	Österäng		N	Paahus- tai tomtning-tyyppinen muinaisjäännös katajaisen nummen reunalla.
48	P1050435	7.10.	Österäng		N	Kiviaitaa
49	P1050421	7.10.	Kattrompan	1	N	Vaattimaton tykkiasema kalliolla.
50	P1050422	7.10.	Kattrompan	1	E	Vaattimaton tykkiasema kalliolla.
51	P1050423	7.10.	Kattrompan	2	E	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
52	P1050426	7.10.	Kattrompan	3	EN	Ammussuoja 1. maailmansodan ajalta.
53	P1050429	7.10.	Kattrompan	4	SW	Mittauspesäke merivalvontatornin vieressä.
54	P1050418	7.10.	Utö tykkitie		E	Parhaiten säilynyttä osaa keskeltä länteen.
55	P1050419	7.10.	Utö tykkitie		S	Parhaiten säilynyttä osaa keskeltä pohjoiseen.
56	P1050420	7.10.	Utö tykkitie		W	Parhaiten säilynyttä osaa keskeltä itään.
57	P1050459	8.10.	Majakkamäki		NW	Tykkiasema suojatiloineen.
58	P1050408	7.10.	Enskär	1	N	Tykkiaseman sisäosa on epäsiistissä kunnossa.
59	P1050409	7.10.	Enskär	1	NE	Tykkiaseman suojakäytävä ja sisäänkäynti.
60	P1050411	7.10.	Enskär	2	NE	Kivistä muuratun tykkiaseman sisäosaa.
61	P1050413	7.10.	Enskär	2	NE	Aseman sisäänkäynti, jonka edessä olevaan kalliohalkeamaan on koottu puutarhajätettä.
62	P1050414	7.10.	Enskär	3	E	Tykkiaseman sisäänkäynti.
63	P1050415	7.10.	Enskär	3	S	Betonista valettu tykkiasema.
64	P1050416	7.10.	Enskär	3	N	Matala, kivistä muurattu tykkiasema.

Liite 1

PARAINEN, UTÖN OSAYLEISKAAVA-ALUEEN
HISTORIALLISTEN PUOLUSTUSLAITTEIDEN
ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2014

Yleiskartta inventointialueen muinaisjäännöskohteista

MK 1:10 000

Piirtäjä Marja Pälkkö

- Kiinteä muinaisjäännös
- Mahdollinen muinaisjäännös
- Muu kulttuuriperintökohde
- ▨ Kohteen rajausehdotus

